

Asia: VN/22230/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi kaivosmineraaliveroa koskevasta lainsäädännöstä

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Valtiovarainministeriölle

Toimitettu Lausuntopalvelu.fi:n kautta

Lausuntopyyntönumeron diaarinumero VN/22230/2022

Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi kaivosmineraaliveroa koskevasta lainsäädännöstä

Johdanto

Terrafame keventää liikenteen hiilijalanjälkeä toimittamalla globaalille akkuteollisuudelle vastuullisesti tuotettuja akkukemikaaleja. Terrafamen teollisuusalueella sijaitsee yksi maailman suurimmista sähköajoneuvojen akuissa käytettävien akkukemikaalien tuotantolinjoista. Laitos pystyy tuottamaan nikkelisulfaattia noin miljoonaan sähköautoon vuodessa. Terrafamen tuottaman nikkelisulfaatin hiilijalanjälki on yksi teollisuuden pienimmistä.

Terrafamen integroitu, ainutlaatuinen ja energiatehokas tuotantoprosessi kaivoksesta akkukemikaaleihin sijaitsee yhdellä ja samalla teollisuusalueella. Se tarjoaa asiakkaille läpinäkyvän, jäljitettävän ja aidosti eurooppalaisen akkukemikaalien tuotantoketjun.

Terrafame Oy on perustettu vuonna 2015. Vuonna 2021 Terrafamen liikevaihto oli 378 miljoonaa euroa. Yhtiön teollisuusalueella työskentelee noin 1500 henkilöä, joista noin puolet on kumppaniyritysten työntekijöitä.

Terrafame Oy kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta ja esittää lausuntonaan seuraavaa:

Yleisesti esityksestä:

Katsomme, että mahdollisen kaivosveron tulisi perustua nettotuloon. Tällöin vero ei lisäisi ylösjovaiheessa olevien yritysten ongelmia eikä synnyttäisi tarpeettomia konkurssseja eikä työttömyyttä, vaan yhtiöt maksaisivat veroa liiketoimintahyödyn mukaisesti. Näin määräytyvä kaivosvero kohdistuisi luonnon resurssin sisältämään arvoon. Esitetyn kaltaisena malli rasittaa yrityksen taloutta ennen kuin hyödynnettävästä malmista on muodostunut markkinoilta saatavaa lisäarvoa.

Kaivosveron tulee olla neutraali, se ei saa vääristää investointipäätöksiä ja verokeskustelussa otettava huomioon kaikki toimialaan kohdistuvat muutospaineet (kaivoslain muutos ja siellä uusi vero, vakuuksien kasvu, uusi ympäristövahinkorahasto, kiinteistöveron korotukset). Rojaltimalli ei tue tätä tavoitetta.

Terrafame Oy:n kaivostoiminta luo raaka-ainepohjan suomalaiselle akkuteollisuusklusterille. On myös aiheellista korostaa kaivostoimintaa ja erityisesti esim. akkumineraaleihin liittyvän teollisen autonomian tärkeyttä, jonka merkitys on nykyisen geopoliittisen tilanteen vaikutuksesta korostunut. Yhdysvalloissa edistetään kotimaista kaivostoimintaa ja teollisuutta ns. Inflation Reduction Act -tukiohjelmalla ja samalla EU:n puitteissa on käynnistetty Critical Raw Materials Act -sääntelystä, jonka tavoitteena olisi mm. edistää EU:n autonomiaa kriittisissä raaka-aineissa. Olisi toivottavaa, että myös Suomessa huomioidaan kaivosteollisuuden keskeinen merkitys niin vihreän siirtymän kuin teollisen autonomian kannalta ja edistetään kaivosteollisuuden toimintamahdollisuuksia.

Huomiot valitusta veromallista:

Hintamekanismit

Metallin markkinahintaan perustuva vero ei kuvaa malmin arvoa kaivosyhtiölle. Eri esiintymät edellyttävät erilaisia tuotantopanoksia ja investointeja. Erityisesti suuri investointitarve ja korkea tuotantokustannus korostuvat matalan hyötyainepitoisuuden omaavissa malmiesiintymissä, jossa malmi on prosessoitava pitkälle, jotta se on hyödyntämiskelpoinen jatkojalostuksessa. Kaivosveroesitys kohtelisi toiminannharjoittajia siten eriarvoisesti. Lisäksi kaivoksen tuotteen arvoon vaikuttaa suuresti laadulliset tekijät, kuten hyötyaineen pitoisuus ja mahdolliset epäpuhtaudet, jotka määrittävät kyseisen rikasteen arvon jatkojalostajalle. Rikasteen arvoa kuvaava sulaton sakkomaksu ja arvokerroin (payable factor), ovat jääneet esityksessä huomiotta.

Metallimalmin arvon määrittämisessä on viitattu Lontoon Metallin Pörssin hintaindikaatioon. Raaka-ainemarkkina, kuten yleisesti referenssihintana käytetty Lontoon Metallin Pörssi (LME), on alttiina hintaspekuloinnille. Kevään 2022 aikana esimerkiksi nikkelin LME-hinta kipusi yli 100 000 USD/t ja kaupankäynti keskeytettiin LME:ssä. Fyysistä kauppaa ei mainitulla hinnalla luonnollisesti tehty. Samoin muun muassa akkutuotannossa käytetyn nikkelisulfaatin hinta on erkaantunut selvästi LME-hinnasta.

Kaivoslain keskeinen vaatimus kaivosmineraalien hyödyntämisestä

VM:n asettaessa 27.1.2022 työryhmän arvioimaan kaivosveron vaihtoehtoja ja niiden vaikutuksia, määriteltiin ensisijaiseksi tavoitteeksi ohjata yhteiskunnalle kohtuullinen korvaus uusitumattomien luonnonvarojen käytöstä, ei vähentää niiden käyttöä. Tämä tavoite on linjassa EU-tason tavoitteen kanssa turvata raaka-aineiden saanti ja nostaa omavaraisuutta. Arvorajalti kohdistuu suoraan kaivosten tuotantokustannuksiin, mikä muuttaa louhinnan kannattavuusrajaa (eli malmin cut off - pitoisuus) ja siirtää osan esiintymästä louhinnan ulkopuolelle. Näin arvo- tai määrärajoituksesta tyypillinen ratkaisu jättää hyödyntämiskelpoisia uusiutumattomia luonnonvaroja louhinnan ulkopuolelle jo nyt toiminnassa olevissa kaivoksissa. Kaivosten toiminta-aika siis lyhentyy.

Nettotuloon perustuva malli olisi kansantalouden kannalta parempi vaihtoehto

VM:n työryhmän mukaan nettotuloon perustuva malli ottaisi huomioon paremmin kaivoskohtaisen toiminnan ja tuottavuuden. Se vaatisi työryhmän mukaan pidemmän valmisteluajan. Nyt kiireellisyyden vuoksi ollaan päätyvässä malliin, jonka tiedetään alun alkaen olevan huonompi.

Esitysluonnoksessa todetaan, että erityisesti metallien osalta kaivostuotannon laskennallista arvoa rikastamisen, sulattamisen ja muun jatkojalostuksen jälkeen voidaan arvioida maailmanmarkkinahintojen perusteella. Tällöin kaivostuotannon arvo kuvaa jalostettujen kaivosmineraalien tuotannon arvoa, eikä varsinaisesti maaperästä louhittujen kaivosmineraalien arvoa. Louhinnan jälkeisen tuotannon arvosta ei kuitenkaan ole olemassa julkisesti käytettävissä olevia vertailukelpoisia tietoja.

Verolla ei ole vaikutusta metallimalmikaivosten tuotteiden hintoihin, sillä ne määrittyvät maailmanmarkkinoilla. Esitysluonnoksessa todetaan, että kaivosveroa kannetaan Kanadan provinssien malleissa tyypillisesti vain louhinnassa syntyneistä voitoista. Kanada on yksi suurimmista kaivosmaista ja myös samalla tavalla kehittynyt yhteiskunta, kuten Suomi. Kehittyneissä maissa on palkkataso korkeampi, ympäristösuojelun vaatimukset ja muu sääntely tiukempaa sekä osittain näiden sekä muiden tekijöiden vuoksi yleinen kustannustaso korkeampi. Lisäksi kehittynyt yhteiskunta kerää jo veroja (yhteisö-, palkka- ja kiinteistöverot) tehokkaammin. Näistä syistä ei tulisi Suomeen säätää kehittyville maille tyypillistä arvorajalti perustuvaa veroa.

Terrafame Oy:n kaivostoiminta työllistävät satoja suomalaisia ammattilaisia. Kainuussa tuotantotoiminnallamme on merkittävä ja keskeinen rooli alueen elinvoimaisuuden ylläpitämisessä ja kasvattamisessa. Merkittävän alueellisen vaikutuksen lisäksi työllisyys- ja talousvaikutukset ulottuvat laajasti myös muualle Suomeen ja eri toimialoille.

Sotkamossa 17.10.2022

Joni Lukkaroinen

Toimitusjohtaja

Terrafame Oy

Lukkaroinen Joni
Terrafame Oy

Salmela Elina
Terrafame Oy